

vladimir milić

milovan danojlić

DETINJSTVO I POEZIJA

Reč *detinjstvo*¹⁾ sve više i svakim danom sve vidljivije postaje i neposredno jedna od glavnih reči pesme.²⁾ Nije reč o tome u koliko meri detinjstvo stoji iza pesme i koliko »ispunjava« krilatnicu o tome da svaka pesma potiče iz detinjstva, već o tome koliko je ono živo prisutno u njoj. Postoji uverenje da je reč detinjstvo među onim magičnim rečima koje stoje na glavnim vratima pesništva i koje svojim osobnim zračenjem na druge reči (okupljanjem oko drugih reči) bivaju, između ostalog, i naročiti znak pesništva jednog vremena.

Nije samo renesansa dečjeg pesništva jedan od signala uzašašća ove reči. Na mnogim stranicama tzv. ozbiljne poezije vidimo silan napor da se mnogi motivi dovedu do ove reči i da im se, uz njenu blizinu, dâ nova dimenzija. Čitamo i pesničke knjige o detinjstvu kao osnovnoj opsesiji, koja se ne krije iza tolikih zamenica. Živimo u vremenu kada naivno slikarstvo i folklorna pesma nemaju samo značaj prisustva...

Koliki sam broj asocijacija stremi prema ovoj reči gotovo neograničena značenja i emotivnih naslaga. Postoji jedno osobeno, brojno, i gusto naseljeno područje metaforike koje živi od reči *detinjstvo*. Veliki broj otuđenih reči u trenucima kad se dovedu do svesti o nemoći, upućuju se u susrete sa ovom spasonosnom rečju. Kakvu šifru prenosi ova tako mnogo upotrebljavana reč? Da li je ona poslednja od nekad velikog broja reči koje su mogle da ponesu smisao? Da li njen prisustvo u pesmi dolazi otuda što vraća pesmu od njenog (zaludnog) zaleta u visine i vraća joj izgubljenu veru u sopstveni smisao? Da li je ova reč taj spasonosni brod kojim se putuje u jedini mogući svet za pesnika — u preostali svet?

PITANJA

1. Miroslav Krleža je jednom zapisao: »A to što smo vidjeli gledajući još na početku našim vlastitim dječjim pogledom, to je sve!« Podite tragom ovog iskaza...

2. Možete li da nađete bar jednu reč (ili metaforu, eventualno rečenicu) koja može da stoji uz reč *detinjstvo* i da označi onaj deo smisla koji teži da emituje Vaša pesma? Koja je to reč koja u kontekstu Vaše poezije može da bude sinonim reči *detinjstvo*?

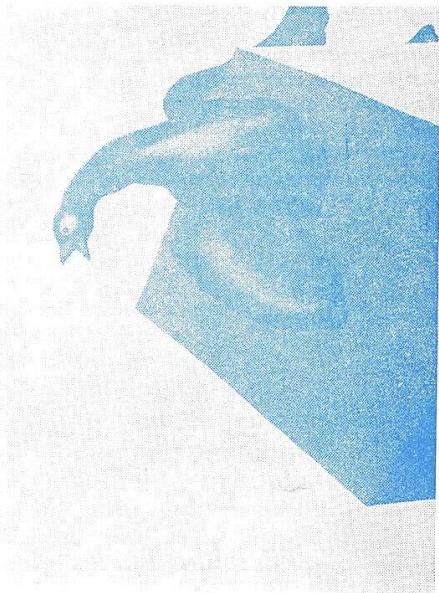
3. Što je jače u Vašem osećanju ove reči: njena okrenutost ka prošlosti ili ka budućnosti? Da li Vas ova reč vodi sećanju na sopstveno proživljeno detinjstvo ili Vas ona uzbudjuje kao znak koji vodi Vašu maštu ka deci koja su tu pred nama i koja dolaze da budu više nego što smo bili mi?

4. Kako glasi Vaša pesma o *detinjstvu*? U kojoj svojoj pesmi nalazite ovu reč u svom čistom značenju?

¹⁾ Ovde se objavljuju prvi pristigli odgovori na anketu koja će obuhvatiti znatno veći broj pesnika.

²⁾ Ovde nije reč o pesmi koja se običava nazivati dečjom, ili pesmom za decu, već o pesmi uopšte, ne isključujući ni prvospmenute.

ZIMSKO DVORIŠTE

1. To što smo onda videli jeste sve, bar što si tiće podloge iz koje se hrani lirska pesma. Rekreirajući, danas, te daleke, dečje utiske, te slike, boje i čulna ushićenja, mi, verovatno, doživljavamo dvostruko uzbudjenje: uzbudjenje ponovnog proživljavanja, i uživanje u senzacijama kao takvim.

Cistota gledanja stvari ne uči se ni od koga.

Prust je razradio metod oživljavanja izgubljenog vremena, ali je samo on znao da ga onako blistavo primeni.

Trebalo bi, u vezi sa ovim pitanjem, govoriti o smislu i sadržaju prvog viđenja sveta.

Postoji, sigurno, čar prvog viđenja, koja je nezamenljiva.

Ali ja sam isto tako uveren da čovek može videti samo ono što već u sebi ima.

Dečja duša je čista; zato je, valjda, i svet tada čist. Hoću da kažem: zbog toga je, tada, svet objektivno čist.

Kao sneg u ova dva Elijarova stihia:

»Le premier champ de neige vierge

Pour un enfant né en été.«

I ova nevinost, međutim, ima svoju predistoriju: naša iskustva prethode našem rođenju. Ali to već izlazi iz okvira postavljenog pitanja.

2. Ima mnogo reči, metafora, rečenica, ali nijedna ne može da opstane sama za sebe. Recimo, kad kažem »vedrice sa plavom vodom, okićene zelenim grančicama«, ja jasno doživljavam jedno daleko đurđevdansko jutro, i kroz dušu mi se razliva milje, ali od te rečenice do pesme još je vrlo daleko.

Svaka reč, u svojoj poetskoj perspektivi, komplementarna je sa *detinjstvom*. Tražiti

DETINJ
STVO
POEZIJA

jednu, posebnu, znači opasno i nepotrebno uproščavati stvar. Takva reč ne postoji. Uopšte, ideja o jednoj, ili dve-tri važne, reprezentativne reči meni je neprihvatljiva.

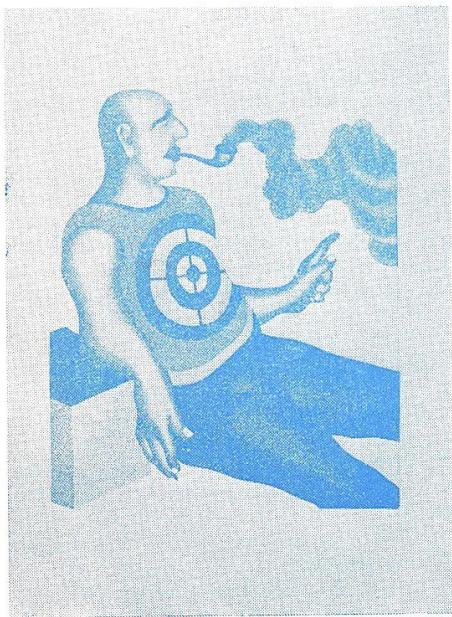
3. Ni prošlost, ni budućnost. To jest: jedna druga prošlost, jedna druga budućnost. Detinjstvo je većito. Ono je neproigranost stvari, stalna mogućnost njihove obnove, ono jedino što u stvarima još iskorišćeno nije, i što će uvek ostati neiskorišćeno.

4. Ne znam; možda u *Razboleo se Pepo Krsta*. Ili u *Zimskom dvorištu*.

ZIMSKO DVORIŠTE

Jutros ponovo zasjale su se
U oku tvome vrapčije suze;
Sa golim suncem dan se srećo;
Stari dud, sa štapom, u sneg seo.
Ledeni svrđla više sa streje
(Isukani udovi; cedi se sok.)
Panj na drvljaniku. Jedan mu bok
Okrenut istoku, da se zgreje.

Piruhne, kadikad, iznad snega
Ptice perce, list, baleta
Zadimljena utrobom sena,
Vrtlog ničijih uspomena;
To čeg se sećamo zbi se u snima
Nekog dalekog, jasnog stoljeća.
Krava, pred štalom stoeć, oseća
Svetlost u mozgu i kostima.

U vedro vode, u twoje lice
Sleću zaostale pahuljice;
Okolo kopne sumraci, dani,
Trenuci loše izabrani —
Slaba osnova za razmah bića
Alkohol prolaznosti prazne, hude,
Ali proizvoljnosti takve bude
Jalove zanose kod slabica.

Naramak granja u blatu struno.
Sunce se širi kroz ovje runo.
Panj, sa sekirom u Zubima,
Na nišanu horizont ima:
Po drvljaniku krv prosuta:
Iverje, iskidano srce bagrema.
U blesku snega je sve čega nema
Dan stoji nasred malog puta.

dobrica erić

NEBO DETINJSTVA

1. To nije sve, to je više od toga. Sve bi značilo nešto dokrajčeno, zaokruženo, a ono što smo mi videli i naslutili u detinjstvu svojim nezamućenim zemicama — prevazilazi to zatvaranje u krug i nastavlja se u nama kroz ceo život. To što smo tada videli, pre spazili ili nazreteli, bilo je u nejasnom obliku jednog velikog znaka pitanja, jedne do sada, a verujem i do kraja, neodgovarajuće radoznalosti, što se sad stalno podmlađuje u našoj podsvesti i podstiče nas na odgovor koji mi nismo u stanju da donesemo, pa se zato, malo zbumjeni, potučamo po životu, sve u znaku tog vilinskog znaka pitanja, kome u nedoumici potkatkad pridodajemo neki obični ovozemaljski uzvičnik.

2. Skovao sam mnogo metafora i sročio bezbrij strofa o detinjstvu (više ih se svih i ne secam), ali nijedna nije baš ona prava, ona odistinska, ona neodređena i neuhvatljiva kao zlatna paunica ili žar-ptica u čistim šumarcima naših najlepših snova. Detinjstvo se ne može sažeti u jednu reč, u jednu metaforu i u jednu rečenicu, pa čak ni u jednu celu pesmu. Detinjstvo je samo za sebe (i za sve nas) jedna neponovljiva pesma svetlosti, koju smo mi još davnog negde polučili i koje se sada samo prisjećamo i beznađeno srćemo i beležimo pojedine zvuke i odjeke njene arije, i skupljamo raznobojne stakliće njenih porazbijanih metafora, koje nam više nikakva sila i nikakvo čudo na svetu ne mogu sastaviti u ono čarobno ogledalce u kome je ostao naš najlepši lik.

3. Ne znam baš sigurno. To dvoje se nekako uvek prepliću. Svi se mi, iako ne verujemo u nemoguće, potajno nadamo u neko obnavljanje sopstvenog detinjstva. Ja još nemam toliko smelosti i maštę da detinjstvo, makar i metaforično, sagledam kao svoju budućnost, mada bi mi, s drugе strane, život bio isuviše besmislen kad bi mi detinjstvo značilo samo prošlost. Detinjstvo, inače, nikada nije »proživljeno«, detinjstvo uvek ostaje pomalo neproživljeno. Detinjstvo ove, sadašnje dece, pa čak i one koja su nam najdraža, ma koliko mi zavaravali i sebe i njih nećim drugim, samo još više raspaljuje našu žudnju i našu setu za sopstvenim detinjstvom, za tom zimzelenom livadom sa toplim izvorom studencom koji nikada ne presušuje, baš kao i naša neutoljiva žed za njim i njegovim žuborenjem...

NEBO DETINJSTVA

Blista kap rose na končiću zračka
koji mlad slavuj drži u svom kljunu.

Livado s belim buljukom maslačka
još moje srce kuca u tvom runu!

Kad god mi ruka klone i zaželi
da pomiluje tvoje rosne vlati —

Nebo detinjstva, taj maslačak beli
prahom leptira prste mi pozlati.

Još plete lasta venčić oko hrasta
pod kojim zlatne trpezice behu.

Još cvrčak nadima neba ljubičasta
slična mom davnom disanju i smehu.

I dok se moje misli potucuju
po svetu, ranjene strelama zračaka.

Svud oko mene blago svetlučaju
poljska savezđa belih maslačaka.

Kad bi me svi ti maslačci dotakli
možda bih opet prolistao sjajem.

Nad ogledalcetom rose gde se cakli
moje lice koje jedva prepoznam.

stojanka grozdanov
davidović

PITANJA

1. Sve docnije, kad detinjstvo poraste, ima moć da čvrsto traje kao lepo ili ružno, veliko ili malo, značajno ili beznačajno — jer je imalo sreću da jednom, pošavši za nekim kažipršćem u prvi dodir sveta, zauvek nastane. O toj čistoj jednostavnosti deca nemaju odgovore jer im pitanja nisu još rođena.

Detinjstvo traje dok i čovek, ali ljudi odevaju svoja stara detinjstva u iskustvo kao u tople odbrane od nedaća, u računske radnje protiv nepogoda, težeći spokojsvju bez pitanja, tražeći odgovor: kako ga se (detinjstvo) sećati verno?

Ako pogodi reč koja deci može vredeti, koja im se u detinjstvu srušta meko kao da im kraj stopala polagano niče — svako ko se deci obraća osetiće radost uvećanu osećanjem velike žedi za jednostavnim, pričimice mu se detinjstvo, i da ponovo raste. A deca tu meku reč koja im može vredeti mnogo tiše primaju. Sa zadovoljstvom, ali i kao praisustvuo. A kad odrasli deci ne umeju da dođu, kad u detinjstvo ne znaju da se vrate — tada se nešto beznačajno događa, i nešto značajno narušava.

2. Možda: JEDNOSTAVNO ĆUDO DETINJSTVA.

3. Želim da prisustvujem srećnim detinjstvima, da za to učinim ono najbolje što umem. Ali, bila bih nekorisna i bespomoćna bez onih sadržaja koje mi je ostavilo sopstveno detinjstvo.

PITANJA

Moja pitanja ponekad su zasmejavala majku, a njeni odgovori, mada satkani i od nekih tamnih reči, veselo su mi pristizali zbog toga.

Bila sam velika pred sobom i uvek svesna da sam još malo porasla, ali pitanja za majku sastavljalja bih vraćena u svoje pouzdanije vreme, u svoje malo, nataloženo trajanje, i pitala bih majku tek kada bih ustuknula u onu sebe koje sam već umela da se sećam i da je prosudujem.

Stekla sam moć da postanem ono što nisam ili što više nisam: dete mlađe od mene; duboka i mračna bakalnica osvetljena mirisima hrane, raznog semenja i boja; središte guste bagremove krošnje u koju su uletale samo ptice.

Pitajući, ja sam otkrila prošlost, početak vremena. Ali nekim pitanjima ostala sam dom samo ja, sluteći da ih ni majka neće dočekati s blagošću već sa tugom, u sebi sa moga čuvajući i mesto za odgovore na njih.

Puteljak, voz u daljinu, topla sapunica u kojoj se rumene majčine ruke, ladeož s plavim trubama koje čujem, sve sam želeta da budem, i sve me je primalo ali samo do svojih granica; u postojanje tih lepoti nisam umela da uđem, pitajući po prvi put — kuda bi te drage pojave otisle dopuštajući meni svoj lik.

S tužnim poštovanjem slušavala sam odgovor da nikada ničega neće biti da preuzme mene i moje postojanje, nikada ničiji pristanak da mi, odmahnuvši se, dopusti svoje trajanje.